

i muslimani. To proučavanje je u stvari onaj temeljni kamen u Brozovićevu naučavanju o hrvatskome jeziku, polazna točka koja je i njemu, i poslije nama, razjasnila čudesno putovanje toga jedinstvenog jezika.

Upravo zato jer je štošta o Brozoviću nepoznato, mislim da je zadaća njegovih kolega jezikoslovaca napisati svojevrsnu monografiju Dalibora Brozovića. Kao uvod može poslužiti Katičićev sjajni govor nad otvorenim grobom, koji je ujedno bio i nepredviđeno, veliko predavanje o sudbini hrvatskoga jezika. Mnogi od nazočnih, koliko sam vidio, nisu ni shvatili da ih je dodirnula povijest.

Hrvoje Hitrec

DALIBORU BROZOVIĆU OSOBNO

Kad se u stručnim časopisima pišu nekrolozi, onda se obično piše o pokojnikovoj znanstvenoj i stručnoj djelatnosti, a pri tome se ne spominje kakav je bio kao čovjek, kao kolega, prijatelj, ili se to spomene samo usput, jednom riječju ili jednom rečenicom.

Tako je i kolega Brozović dobio primjerene nekrologe, ali ja smatram da za Dalibora Brozovića treba posebno reći kakav je bio kao čovjek jer je toliko nepravedno napadan da slika o njemu mnogima nije jasna ni dovoljno svijetla. A to ne samo danas nego odavno, tako da sam još za njegova života bio ponukan napisati članak pod značajnim naslovom Jezična politika Dalibora Brozovića i objavio sam ga dva puta, u Vjesniku 1993., i u svojoj knjizi Hrvatski jučer i danas. Kad ga danas čitam, vidim da sam time odužio svoj dug prema boljem razumijevanju Brozovićevih stručnih, političkih i društvenih postupaka. Kad bi tko sada pročitao taj članak, vidio bi da dovoljno pokazuje Brozovićevo vješto snalaženje u prilikama u kojima smo živjeli, i da to snalaženje mnogi nisu razumjeli, mnogi ga ne razumiju ni danas, pa će trebati proći mnogo vremena i podosta pisanja dok on ne dobije pravo mjesto koje mu pripada. Ovih je nekoliko redaka podsjetnik na tome putu.

S kolegom Brozovićem upoznao sam se kad sam bio studentom. Zapravo, najprije sam čuo za njega jer je kao student malo dolazio na fakultet, već je tada bio mnogo angažiran na drugim poslovima. Kad je najavljen njegov referat kod profesora Barca pod naslovom: Hrvatska dijalektalna književnost, najavljen je kao velik i značajan događaj s primišljju da se ne smije propustiti da se njemu ne nazoči. Ne sjećam se kad sam se osobno s njime upoznao, ali otkad smo se upoznali, otada smo drugovali u svim prilikama u kojima je to život dopuštao. Prijateljevali smo uvijek iako Brozović

nije bio lagan kao prijatelj, ali je zato prijateljstvo s njime bilo jače i čvršće koje je moglo podnijeti i stručna neslaganja. Naime, nismo se stručno uvijek slagali, ali ni jedno neslaganje nije pomutilo naš kolegijalni ni prijateljski odnos.

Brozović je bio sološpiler, kao što se kaže za one koji idu svojim putovima. Nije to bilo samo zato što je živio u Zadru, nego što se nije dao poučavati od drugih, nastojao je da on pouči druge. Meni je to pogodovalo jer sam u početku pošao od prilično niske stručne razine, a on je odmah od početka bio izgrađen stručnjak veoma širokih vidika. Uz to smo mi mladi u Zagrebu djelovali kao organizirana skupina, najprije u krugu mladih slavista, a poslije u Zagrebačkom lingvističkome krugu i pod vodstvom kolege Bulcsúa Lászla zajednički se izgrađivali i složno djelovali na jezikoslovnome području. A on je u Zadru živio sam ili daleko iznad većine onih koji su ga okruživali. Zbog toga što smo živjeli i djelovali u Zagrebu i što je sav stručni i društveni život bio usredotočen u Zagrebu, tu su pokretane sve djelatnosti i po naravi stvari mi smo u njima sudjelovali, a Brozović kao profesor u Zadru mogao je od mnogih bitaka biti pošteđen, ali nije, jer se sam ubacivao u naše bitke ma kako teške bile. Sam se ubacio i u polemiku oko Pregleda gramatike hrvatskoga književnoga jezika i pri tome zaradio onu poznatu partijsku osudu: Natrag u kabinet, družo Brozoviću!

Posebno je bio doživljajan naš rad 1971. na rječniku hrvatskoga jezika. Ideja je nikla u Zagrebu, u Zagrebu smo obavili sve organizacijske poslove, dogovorili sa Školskom knjigom da bude izdavač i kad smo krenuli u ostvarenje toga važnoga plana, mene jer zapalo da napišem idejnu zamisao i način ostvarivanja. Napisao sam dvadesetak stranica i dao sam ih kolegama na čitanje i dopune pa sam jedan primjerak poslao i kolegi Brozoviću u Zadar. Njemu sam to poslao sa strahom i strepnjom, kako će on to prihvatiti, kako će reagirati? Prihvatio je to s oduševljenjem nastojeći da oduševi i kolege oko sebe, Anića i Vincea, a meni je napisao opširan osvrt, tako da sam bio ganut njegovim prihvaćanjem mojih teza. Vidio sam da nas ne veže samo struka, nego nešto više: hrvatstvo. Ono nas je posebno čvrsto povezivalo jer smo bili svjesni u kakvim se prilikama nalazimo, što nam je tada raditi i kako. U tome smo bili tako složni da ni sjenka razdora nije pala na naše namjere, na naša nastojanja. Tada sam shvatio da je Dalja čovjek koji ide čvrstim koracima na našem zajedničkome putu, k zajedničkom cilju. Koliko je među nama bilo razlika, razlikovali smo se samo u taktici, ali ne u strategiji jer nas je vezala ljubav prema Hrvatskoj i njezinome boljitku. To je solidan temelj na kojem se moglo graditi čvrsto zajedništvo.

Dalja je bio Hrvat koji nije uzmicao u zajedničkome poslu, koji se u zajedničkim borbama nije kolebao ni u čemu bitnome. Zato je zaslužio da ga se Hrvati sjećaju sa zahvalnošću i u svome srcu i u zajedničkome sjećanju.

Stjepan Babić